

De leerlingen moeten authentieke bronnen in de doeltaal kunnen raadplegen, zoals informatieve sites van spoorwegen, hotels en VVV's

krijgt de leerling te maken met de beroepssituatie van een 'medewerker bij een Engelse VVV'. De leerling moet informatie geven aan een Engelse familie over de mogelijkheden voor een fietsvakantie in Schotland. Hiervoor zoekt de leerling informatie op het internet en legt hij een dossier aan van de gevonden informatie. Uiteindelijk voert de leerling het gesprek met de klant over de gevonden mogelijkheden voor de fietsvakantie.

De opdracht is vakoverstijgend, omdat hij aansluit bij het curriculum van vakken als communicatie (verkoopgesprek, reserveringsgesprek, informatie verstrekken) en toerisme (reistechische informatie, geografie, kennis van accommodaties). De leerlingen moeten authentieke bronnen in de doeltaal kunnen raadplegen, zoals informatieve sites van spoorwegen, hotels en VVV's. Dat betekent dat hun receptieve vaardigheden (lezen en luisteren) minimaal op het niveau A2(+) / B1(-) moeten zijn. Hun productieve vaardigheden (schrijven en spreken) moeten op hetzelfde niveau liggen. Ze moeten in redelijk correct Engels een samenvatting kunnen schrijven van de verzamelde informatie, evenals een e-mail in de doeltaal, waarbij verondersteld wordt dat de leerling ook bepaalde

conventies kan hanteren. In het eindgesprek moet de leerling in staat zijn zonder al te veel moeite, met een redelijke mate van vloeiendheid, informatie te geven in de doeltaal. Hij moet de vragen van de klant kunnen begrijpen en correct kunnen beantwoorden. Doordat de taak de vorm van een TalenQuest heeft, heeft de leerling altijd en overal toegang tot de taak, als hij maar de beschikking over een computer met internetverbinding heeft.

In deze TalenQuest komen alle taalvaardigheden aan bod: zodra de leerling alle informatie verzameld heeft die nodig is om de klant te woord te staan (leesvaardigheid), moet hij/zij er een dossier van opstellen (schrijfvaardigheid), een e-mail aan een hotel schrijven (schrijfvaardigheid) en vervolgens het gesprek in de VVV met de klant oefenen met een medeleerling (luister- en spreekvaardigheid). In de opdrachten die de leerlingen krijgen in de TalenQuest, zijn ook opdrachten opgenomen om hun eigen activiteiten te evalueren. Zo staat aan het eind van elke 'stap' een kadertje 'check' waarin de leerling gevraagd wordt na te denken over wat hij net gedaan heeft, bijvoorbeeld 'Probeer je te verplaatsen in de klant. Heb je genoeg informatie verzameld om de reis te maken?' en 'Is het dossier overzichtelijk? Kun je alle info makkelijk terugvinden?'.

Na de ontwikkeling van de leertaken zijn deze voor feedback voorgelegd aan en goedgekeurd door de brancheorganisatie ANWB. Ook zijn in een vroeg stadium leerlingen aan de slag gegaan met de taken, zodat hun suggesties en ervaringen in het ontwikkelproces meegenomen konden worden.

Na de ontwikkelfase zijn er pilots georganiseerd om de aansluiting en instroming van het vmbo naar het mbo te documenteren. In het schooljaar 2005-2006 hebben de leerlingen op het vmbo de leertaken uitgevoerd waarmee ze mogelijk zouden instromen op het mbo. Het niveau waarop de instroming (beter: doorstroming) plaatsvindt, is via hun taalportfolio bepaald. Het project en de reeds behaalde resultaten zijn gepresenteerd aan collega's van de betrokken opleidingen om zo de ervaringen door te geven en te verankeren in de onderwijspraktijk. ■

Meer informatie kunt u verkrijgen bij Judith Richters, <j.richters@cps.nl>, (06) 29 03 28 86, of Maartje Visser, <m.visser@cps.nl>, (06) 55 89 86 87.

Informatie over het project is te bekijken op <www.cps.nl/talencentrum>, 'Thema's', 'Talen op het vmbo', 'Aansluiting VMBO/MBO Utrecht'. De leertaken zijn te vinden onder dezelfde link, maar dan onder het kopje 'Taken'.

LESMATERIAAL

Voor elke taal is een TalenQuest ontwikkeld, die te vinden zijn op de website van het CPS Talencentrum.

- **Nederlands** 'Wie reist die schrijft' – Met deze TalenQuest leren leerlingen een presentatie te geven over een stedentrip die zij gemaakt hebben.
- **Duits** 'Ausflug in Bremen' – Leerlingen leren met deze TalenQuest een activiteit te organiseren voor bezoekers van een camping in Duitsland.
- **Engels** 'Cycling Holiday' – Leerlingen gaan voor een Engels gezin informatie verzamelen voor een fietsvakantie in Schotland.
- **Frans** 'Bonjour Nice' – Met deze TalenQuest organiseren leerlingen een reis naar en verblijf in Nice voor de eigen schoolklas.
- **Spaans** 'Personas famosas' – Leerlingen beschrijven op een startpagina over een Spaanstalig land een beroemde persoon uit dat land.

'Een taalassistent kan geen wonder verrichten, maar het lijkt me toch handig omdat de leerlingen over hun spreekdrempel gaan'

Claudia Frehse. Foto: Paul Stevelmans

Ondersteuning door een taalassistent helpt leerlingen

De Duitse Claudia Frehse kwam twee jaar geleden naar Nederland en was op een Amsterdamse school een jaar lang werkzaam als taalassistent Duits. Na deze eneroverende start kreeg ze een aanstelling als volwaardig docent Duits. Nederland bevalt haar inmiddels prima.

Paul Stevelmans

Taalassistenten die leerlingen extra onderwijs geven in de vreemde taal, kennen we al sinds jaar en dag. Hun verdienste bij de verbetering van de spreekvaardigheid van de leerlingen wordt allerwegen op prijs gesteld. Daarnaast kunnen ze na hun assistentschap meehelpen om het lerarentekort bij de moderne vreemde talen tegen te gaan. Na een pionierjaar als taalassistent kan een min of meer vaste aanstelling volgen.

Buitenland

Toen Claudia Frehse (29) in de zomer van 2005 voor het eerst van haar leven naar Nederland kwam, wist ze niet

meer dan dat er bij ons vooral windmolens stonden en dat de Nederlander erg liberaal door het leven fietste. En natuurlijk kende ze de onvermijdelijke Frau Antje, die in Duitse advertenties kaas verkoopt en het beeld van Nederland daardoor mede bepaalt. Inmiddels woont en werkt Claudia alweer twee jaar in Amsterdam en het bevalt haar zozeer dat ze voorlopig wil blijven.

Geboren werd Claudia in Greifswald, een kleine universiteitsstad aan de Oostzee ten noorden van Berlijn. Na het eindexamen op het gymnasium studeerde ze germanistiek, politieke wetenschappen en Oost-Europese geschiedenis aan de plaatselijke universiteit. In het naburige Polen studeerde ze vervolgens een jaar en leerde ze ook de taal. Na terugkeer in Duitsland beëin-

‘Ik denk dat als de docent de doeltaal vaak of bijna altijd als voertaal gebruikt, de leerlingen ook vanzelf Duits gaan spreken’

digde ze in 2004 haar studie en voelde ze een sterke behoefte om weer naar het buitenland te gaan, dit keer als docent.

Al gauw vertrok ze weer naar Polen, waar ze Duits gaf aan een middelbare school in Koszalin, een stad tussen Szczecin en Gdańsk. Claudia: ‘Het is een beetje anders in Polen. Als je het klaslokaal ingaat, staan de leerlingen op en ze blijven staan tot jij zegt: “Okay, jullie gaan nu zitten”. Dat is wel wat anders dan hier in Nederland en ook in Duitsland.’ Deze discipline werd ook zichtbaar tijdens het verdere verloop van de lessen: ‘Leerlingen mochten niet aan de les deelnemen als ze hun huiswerk niet hadden gemaakt. En dan kregen ze ook nog minpunten op hun cijfer. In mijn klassen waren maar twee leerlingen die vervelend deden en die kregen dan een waarschuwing. Ik denk dat het Poolse systeem veel strenger is.’

Opvallend was verder dat de docenten Duits in de bovenbouw alleen maar Duits met de leerlingen spraken. Claudia heeft nooit gemerkt, dat er iets in het Pools uitgelegd werd. ‘Alles ging in het Duits, ook de antwoorden waren (meestal) in het Duits. In het algemeen is het bekend, dat de Poolse leerlingen goed Duits spreken. Veel van deze leerlingen studeren nu germanistiek.’

Na Polen was Brazilië aan de beurt. In São Carlos gaf ze een cursus Duits aan studenten van de naburige universiteit van São Paulo, waarna ze terugkeerde naar Duitsland en korte tijd voor een televisiezender werkte. Vanwege de hevige concurrentie in deze wereld kwam al gauw de behoefte aan een onderwijsaanstelling in het buitenland weer op. De stapel sollicitatiebrieven die ze vervolgens schreef, resulteerde in twee interessante aanbiedingen: eentje als docent aan een universiteit in Vladivostok en de andere als taalassistent in Amsterdam. ‘Vladivostok was te ver weg en het ging om een tijdelijke baan, maximaal twee jaar. En ik wist dat als ik weer terug zou gaan naar Duitsland, het dan moeilijk zou worden om op de arbeidsmarkt aansluiting te vinden. Dus daarom heb ik Amsterdam gekozen.’

Amsterdam

De aanstelling in Amsterdam werd geregeld door het Europees Platform in Alkmaar. Een sollicitatiegesprek vond niet plaats, ze kon meteen aan de slag op een middelbare school in de hoofdstad. Volgens Claudia is

inmiddels sprake van een strengere selectie wegens een teveel aan kandidaten. Voor jonge, net afgestudeerde Duitse docenten is het heel moeilijk om snel aan een betaalde baan in eigen land te komen. Meer dan een verlengde stage zit er voor velen niet in, vandaar de behoefte om in Nederland aan de slag te gaan. En aldus begon Claudia in augustus 2005 na een intensieve, twee weken durende taal cursus Nederlands aan het Berlage Lyceum in Amsterdam als taalassistent Duits.

Het was voor haar een leuke en gezellige tijd. ‘Je bent heel exotisch voor de leerlingen, omdat je uit Duitsland komt en ze eindelijk iemand leren kennen uit het land waarvan ze de taal hebben geleerd. Omdat bijna alle taalassistenten nog geen Nederlands spreken, vindt de communicatie geheel in het Duits plaats. Dat lukte heel goed en het was heel grappig als je dan even een woord niet wist en je het met handen en voeten moest uitleggen.’

TAALASSISTENT VIA EUROPEES PLATFORM

Scholen voor voortgezet onderwijs, of primair onderwijs met een aanbod Duitse taal en cultuur, of lerarenopleidingen Duits, kunnen vóór 1 februari een aanvraag indienen voor een Duitse taalassistent (m/v) voor het daarop volgende schooljaar (tien maanden). Deze moedertaalspreker is een student of afgestudeerde van een lerarenopleiding in Duitsland die een beurs krijgt van het Europees Platform. Aan de deelname zijn voor de school in principe geen kosten verbonden, maar er wordt wel bemiddeling bij de huisvesting en een goede begeleiding verwacht. De taalassistent geeft niet zelfstandig les; hij of zij ondersteunt de sectie Duits op school bij verschillende activiteiten zoals spreekvaardigheidstraining met kleine groepjes leerlingen of het begeleiden van uitwisselingsprogramma's met een Duitse partnerschool. De taalassistent kan belast worden met een taak die vergelijkbaar is met twaalf contacturen, verdeeld over maximaal vier dagen.

Docenten die meer willen weten over taalassistenten, kunnen contact opnemen met Sandra Hoogeboom van het Europees Platform op het e-mailadres <comenius@epf.nl>.

Ook voor Frans bestaat een taalassistentenprogramma, zie <www.europeesplatform.nl/index.php?var_content=programma&id=34>.

Taken

Een taalassistent kan als ondersteuning voor de hele sectie Duits worden gebruikt. Claudia weet van andere assistenten dat ze ook bij reizen als begeleider meegegaan zijn of projecten als *Dag van de talen* of het kerstfeest hebben georganiseerd. Welke vakonderdelen behandelt een taalassistent? Claudia: ‘De taalassistent kan van alles doen. Spreekvaardigheid is daarbij het belangrijkste onderdeel. Het ontwikkelen van lesmateriaal was mijn tweede, grotere taak. Meestal heb je geen materiaal en dan moet je met je eigen boeken en didactisch materiaal werken. Aan het eind van het jaar kun je dan een map voor de volgende assistent achterlaten.’ Als taalassistent werkte ze maximaal twaalf lessen per week. ‘De docenten Duits bepaalden in welke klassen ik het best spreek- en gespreksvaardigheid met de leerlingen kon oefenen. Ik had in een groep maximaal acht leerlingen, van 4-vmbo, 4-havo tot vwo 4, 5 en 6. Met behulp van plaatjes, krantenartikelen uit jongerentijdschriften (*Bravo*, *Girl*, *Neon*) en artikelen van de *Landeskundepagina* van het Goethe-Instituut breng je de leerlingen ertoe te spreken.’

De grote vraag is natuurlijk of leerlingen die door een taalassistent extra worden begeleid, uiteindelijk beter Duits leren spreken. Volgens Claudia is dat moeilijk te zeggen: ‘Een taalassistent kan geen wonder verrichten, maar het lijkt me toch handig omdat de leerlingen over hun spreekdrempel gaan. In de gewone lessen spreken ze weinig Duits en voordat ik op deze school kwam, hadden ze alleen maar Nederlands met de docent gesproken. Ik denk dat als de docent de doeltaal vaak of bijna altijd als voertaal gebruikt, de leerlingen ook vanzelf Duits gaan spreken.’ Ook het zelfvertrouwen kan door de inzet van een taalassistent worden vergroot: ‘Ze worden veel zelfbewuster wat het spreken betreft, en als het om de keuze van de woordenschat gaat worden ze zekerder. Ze maken dan nog wel uitspraakfouten, maar sommige leerlingen zijn door de inzet van een taalassistent gemotiveerder voor het vak. Zo zei een leerling: “U heeft zoveel energie ... ik heb echt weer zin in Duits.” Dat is ook voor mij leuk om te horen!’

Na het jaar als taalassistent kreeg Claudia een eerste docentenaanstelling, groot 14 lessen, aangeboden. Intussen volgt ze een opleiding tot eerstegraadsdocent aan het ILO en krijgt ze er mogelijk een klas bij dit nieuwe schooljaar. Ook heeft ze inmiddels een nieuwe woning in Amsterdam betrokken die haar dankzij een speciale regeling voor jonge docenten beschikbaar werd gesteld. Terugkeren naar Duitsland zit er voorlopig dus niet in. ‘Later misschien’, besluit ze het gesprek. ■

LEVENDE Talen

Studiedag WOORDENSCHATVERWERVING 29 september 2007, Marnix Academie te Utrecht

De studiedag is georganiseerd door het Netwerk voor Onderwijs aan Volwassenen (NOaV) en bedoeld voor docenten uit het volwassenenonderwijs maar andere docenten zijn natuurlijk ook welkom!

programma:

- 10.00 ontvangst met koffie en thee
- 10.30 opening door leden van het NOaV – Levende Talen
- 11.00 interactieve lezing door Peter Bimmel over woordenschatvererving
- 12.30 lunch en onderwijsmarkt
- 14.00 keuze uit 3 workshops
- 15.30 theepauze
- 15.45 ronde tafel: uitwisseling van lesmateriaal en ideeën
- 16.45 overhandigen certificaat
- 17.00 afsluiting

Workshop 1 door Marietta Lenz

Praktijkgerichte workshop vocabulairevererving ‘En vergeet niet de nieuwe woordjes te leren’

Workshop 2 door Conny de Beer

Woordenlijsten, vakjargon en idioom in de praktijk van de taaldocent

Workshop 3 door Christien van Gool

Het taalportfolio voor volwassenen in de praktijk; eerste ervaringen van mensen uit de praktijk

Aanmelden via <noav@levendetalen.nl>; de kosten zijn € 40 voor leden van Levende Talen (niet-leden betalen € 60). Inschrijven door het bedrag te storten op giro 2964068 ten name van ‘VLLT activiteitenrekening’, Bussum onder vermelding van ‘NOaV studiedag’. Stuur een e-mail met uw naam en adres etc. naar <noav@levendetalen.nl> en met voorkeur voor welke workshop. Als u een certificaat wilt ook uw (meisjes)naam en geboorteplaats en -datum vermelden. Meer informatie: <www.levendetalen.nl> onder ‘Kenniss’ en dan ‘NOaV’. ■

Christien van Gool & Paul Stevelmans